

Brandgevaar: de misverstanden opgeruimd, maar niet het dode hout!

Foto: Kris Vandekerckhove, INBO

Periodes van droogte en hoge dagtemperaturen houden altijd een verhoogd risico in op natuurbranden. Dat roept vragen op over de hoeveelheid dood plantaardig materiaal in natuurgebieden en bossen. Draagt dood hout in de natuur bij tot een hoger risico op natuurbranden? Zou het niet beter zijn dat dood materiaal uit de bossen te verwijderen? Dood hout is echter veel meer dan louter een bron van brandstof.

Dood hout in allerlei vormen

Dood hout bestaat in verschillende vormen en formaten: staand of liggend, volledige bomen of delen ervan, fijne tot zware takken, strooisel van takjes en bladeren. Het bevindt zich bovengronds of ondergronds in verschillende stadia van vertering. In combinatie met verschillen in het vochtgehalte en de omgevingstemperatuur ontstaan er zo vele variaties aan leefomgevingen.

Dood hout doet leven

Honderden soorten paddenstoelen of schimmels en meer dan duizend soorten kevers helpen dood hout op te ruimen. Larven van kevers, vliegen, muggen en rupsen van nachtvlinders doen zich tegoed aan het rottende hout. Zelf vormen ze een lekkernij voor andere soorten zoals wespen of vogels. Vele dieren gebruiken het hout ook als schuilplaats. Allerlei amfibieën, insecten en bodemdieren verschuilen zich eronder. Gangen in het hout worden bewoond door bijen en wespen. Vogels, eekhoorns, boommarters en vleermuizen nestelen in holtes in de stam, waarop mossen en korstmossen groeien... Naar schatting leeft minstens 20% van alle soorten in het bos rechtstreeks van dood hout, en nog eens 20% tot 30% onrechtstreeks zoals insectenetters. Dood hout bruist van het leven! Mocht het opgeruimd en afgevoerd worden, vermindert de rijkdom aan soorten in het bos met de helft.

Bossen voor het klimaat

Dood hout versterkt de weerstand en de bescherming van het bos tegen droogte en brandgevaar, en draagt zo bij tot de bufferende werking tegen klimaateffecten.

- ♦ **Meer waterberging.** De afbraak van dood hout door micro-organismen zorgt voor een toename en vastlegging van de hoeveelheid koolstof in de bodem. Het waterbergende vermogen van de bodem wordt daardoor groter, zodat er bij hevige regenval minder water en vruchtbare bodemdeeltjes nodeloos wegstromen.

- ♦ **Minder verzuring.** Het fijnere dode hout is een leverancier van mineralen en voorkomt de verdere verzuring van naaldbossen.
- ♦ **Koeler bosklimaat.** De omvorming naar structuurrijke minder brandbare bossen wordt bevorderd aangezien het dode hout kiemplantjes en jonge boompjes aan het zicht onttrekt van planteneters zoals reeën, waardoor ze de kans krijgen verder uit te groeien. Die jonge planten vormen een aaneengesloten struik- en kruidlaag. Wanneer die lagen goed ontwikkeld zijn, zorgen ze voor een koeler en vochtiger bosklimaat dat langer en beter in stand wordt gehouden tijdens periodes van droogte. Zo verlaagt de kans op ontsteking en het ontstaan van een bosbrand.

Foto's (van links naar rechts): Boomklever (Gilté Michel), Zwammen op dood hout (Tom Joye), Dood hout (ANB)

Dik takhout, niet licht ontvlambaar

In tegenstelling tot de grassoort pijpenstrootje zal dik takhout veel moeilijker en minder snel ontbranden. Er moet eerst gedurende langere periode energie worden toegevoegd aan het takhout om het te drogen en te verhitten. De duur van dit proces stijgt met een toenemend vochtgehalte van het hout. Bij het bereiken van hogere temperaturen start vervolgens de ontleding van het hout in vluchtige gassen (pyrolyse) die effectief zullen bijdragen tot een natuurbrand. Vergelijk het met een kamp- of haardvuur van enkel dik takhout, dat zonder fijner brandbaar materiaal moeilijk aan te steken is.

Samengevat

Bij een toename van de hoeveelheid dood hout in het bos, wordt er door verschillende processen een beter en standvastiger bosklimaat ontwikkeld, waardoor op termijn de bijdrage van dood hout aan het ontstaan en ontwikkelen van een natuurbrand daalt.

Gerichte preventieve maatregelen

De verwachting is dat het aandeel dood hout in de bossen door natuurlijke processen verder zal toenemen. Het is niet haalbaar noch wenselijk om dat allemaal te verwijderen. Wel is het nodig om brandremmende maatregelen uit te werken. De aanplant van loofhout- of brandsingels, een aangepast randbeheer, de aanleg van brandgangen, brandcorridors of brandstroken zijn een greep uit de mogelijkheden. De preventieve maatregelen worden bepaald op maat van een natuurgebied en zijn het resultaat van een multidisciplinaire aanpak door beheerders en hulpverleners.